

za širok spekter tem in tudi artističnega izraza.

Avtorji in avtorice najnovejše poljske slikanice niso samo pisatelji in pisateljice, so tudi občutljivi opazovalci in opazovalke resničnosti, ki se aktivno odzivajo na področjih, kjer lahko imajo otroci (in odrasli, ki takšne knjige berejo s svojimi otroki) vprašanja, na primer o družbeni različnosti, politiki (kot v primeru vojni v Ukrajini), spolni usmerjenosti, drugih kulturah ... V nekaterih primerih so taisti ustvarjalci tudi aktivisti, ki se ne bojijo pisati o tem, kar je neugodno za vlade in celo za nekatere družine, ki želijo »obvarovati« otroke pred spoznanji z druge perspektive.

Poljska slikanica po letu 2020 je dokaz, da je poljska družba v enakih globalnih spremembah in izzivih kot druge evropske države, je tudi dokaz, kot piše profesorica Małgorzata Cackowska, da slikanica ni samo čisto navadna knjiga za otroke, ampak tudi artefakt časov, v katerih je ustvarjena (Cackowska, 2023). Časov velikih družbenih sprememb in negotovosti, ki jih lahko opišemo na občutljiv način, tako, da se o njih lahko vsaj pogovarjamo in krotimo naše strahove.

■ ALICJA WANG

15 LET PROJEKTA PRAVLJIČNI VEČERI ZA ODRASLE

V Mariborski knjižnici vse od zgodnjih sedemdesetih let prejšnjega stoletja sistematično gojimo in negujemo umetnost pripovedovanja, izvajamo strokovna izobraževanja in projekte, ki se posredno ali neposredno dotikajo tega polja, vzgajamo generacije izvrstnih pripovedovalk in pripove-

dovalcev ter tako vzpostavljamo in ohranjamo primat med slovenskimi splošnimi knjižnicami na področju pripovedovane besede.

Iz dolgoletne in bogate tradicije pripovedništva je najprej vzniknil *Pravljlični dan s pravljlično šolo*, ki umetnost pripovedovanja neguje in promovira od leta 2001. S svojimi vsebinami, pripovedovalskimi dogodki, strokovnimi usposabljanji, simpoziji in zborniki nagovarja različne starostne skupine, strokovno in drugo zainteresirano javnost, povezuje domače in tuje pripovedovalce, avtorje, umetnike in strokovnjake ter sodelujočim vsako leto prinaša nova in zanimiva znanja in izkušnje.

Kot logično nadaljevanje ali nadgradnja Pravljičnega dne je v manj kot desetletju sledil še povezovalni projekt slovenskih splošnih knjižnic, *Pravljlični večeri za odrasle*, saj smo želeli svoje znanje in izkušnje deliti in izmenjati s stanovskimi kolegi.

Povezovanja in sodelovanja s pravljicarji drugih ustanov so se vršila že v zelo zgodnjih oblikah bibliopedagoškega dela, najprej za otroke, kasneje pa so se širila še na področje dela z odraslimi uporabniki ter na raznovrstne druge dogodke (razstave, pripovedovanja odraslim, literarne šole ipd.). Dobre vezi in sodelovanja v preteklosti so postavili osnovne in nujne temelje, na katere smo se lahko oprli ob snovanju projekta *Pravljlični večeri za odrasle* in brez katerih bi tak projekt zelo težko vzpostavili.

Tako smo v letu 2009 v programu dela za izvajanje posebnih nalog za osrednje območne knjižnice načrtovali tudi skupni projekt vseh treh knjižnic štajerskega območja (Knjižnica Lenart, Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica in Mariborska knjižnica), in sicer na polju pripovedovanja odraslim uporabnikom.

Osnovni koncept projekta *Pravljicni večeri za odrasle* je v sodelovanje povezati splošne knjižnice in njihove knjižničarje-pripovedovalce ter v vsaki od sodelujočih ustanov izpeljati po en pravljicni večer za odrasle. Cilji, ki smo jih takrat zastavili, se v vsem obdobju delovanja projekta niso bistveno spremenili in so se v svoji osnovi ohranili do danes:

- strokovno povezovati splošne knjižnice in knjižničarje na polju pripovedovanja;
- umestiti, urediti in opozarjati na status knjižničarjev-pripovedovalcev;
- negovati in spodbujati umetnost pripovedovanja med odraslim občinstvom v splošnih knjižnicah.

Za koordinacijo projekta vse od idejne zasnove skrbimo v Mariborski knjižnici, ki v projekt vstopa kot usklajevalka med sodelujočimi ustanovami in izvajalci pripovedovanj, koordinatorka skupne promocije ter organizatorka izobraževanj, namenjenih sodelujočim pripovedovalcem.

Usklajevanje med ustanovami teče na več ravneh in z različnimi institucijami na drugačen način. Vsaka sodelujoča knjižnica v obdobju od sredine novembra do sredine junija organizira en pravljicni večer za odrasle, ki je lahko samostojni dogodek ali pa z njim obogati kakšno svojo drugo prireditev (npr. podelitev bralne značke za odrasle).

Knjižnice, ki k projektu pristopijo, lahko sodelujejo na različne načine:

- kot partnerske knjižnice s pripovedovalcem, ki skupaj z ostalimi tvori stalno ekipo in je enakovredno vključen v razpored pripovedovanj,
- kot pridružene knjižnice s pripovedovalcem, ki pripoveduje le na domači prireditvi ali
- kot pridružene knjižnice brez pripovedovalca.

Ekipa pripovedovalcev. Skupino pripovedovalcev sestavljajo knjižničarji oz. pripovedovalci sodelujočih splošnih knjižnic, ki v matičnih ustanovah izvajajo različne oblike bibliopedagoškega dela za mlade in odrasle in jih pogosto prepletajo s pripovedovanjem. Gre za izkušene pripovedovalce, ki si znanje in kilometrino pridobivajo predvsem v sklopu svojega vsakodnevnega dela, s sodelovanjem pri projektu pa izkušnje na področju pripovedovanja, predvsem odraslim, še nadgrajujejo in izpopolnjujejo. Snov za svoje pripovedi zajemajo iz knjižnega gradiva in baz podatkov in jih s tem posredno promovirajo. Pripovedovalec se sam odloča med ljudskimi ali avtorskimi zgodbami, pravljicami, pripovedkami, in sicer tako, da s svojo vsebino in interpretacijo nagovarja odraslega poslušalca. V zadnjih letih se je s pestrostjo pripovedovalcev, ki prihajajo iz različnih slovenskih krajev/pokrajin, razmahnilo tudi pripovedovanje v narečjih: južno-pohorsko, prekmursko, gorenjsko, slovensko-goriško, primorsko.

Izbira pripovedovalca pri projektu je stvar notranje organizacije in odločitve posamezne sodelujoče knjižnice. V sezoni 2023/2024 šteje skupina štirinajst pripovedovalk in pripovedovalcev, ki prihajajo iz desetih različnih splošnih knjižnic in tvorijo stalno ekipo, osnovo, iz katere zajemamo, ko oblikujemo manjše pripovedovalske time petih ljudi za posamezne pravljicne večere. Pri oblikovanju ekip upoštevamo več dejavnikov, s katerimi želimo zagotoviti pestrost na posameznih prizoriščih oz. dogodkih.

Sodelovanja z zamejci. Naše pripovedovalske poti so nas v osmi sezoni delovanja ponesle še onstran slovenskih meja, kjer smo se povezali z nekaterimi institucijami in slovenskimi manjšinami v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

V začetku maja 2017 smo vstopili v sodelovanje z Narodno in študijsko knjižnico v Trstu, kjer smo pripovedovalski dogodek izpeljali dve leti zapored. V ciklu 2018/2019, ko je NŠK Trst iz projekta izstopila, smo se uspeli povezati s Slovenci, živečimi v Porabju in na avstrijskem Koroškem ter na obeh koncih pripovedovalski dogodek tudi izpeljati. Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota se je s slovenskimi Porabci na področju obujanja kulturne dediščine že vrsto let povezovala in organizirala pripovedovalske dogodke, v letih 2019 in 2020 pa smo v ta sodelovanja vstopili s projektom *Pravljlični večeri za odrasle*. Na oba dogodka smo k pripovedovanju povabili tudi lokalnega pripovedovalca, prireditev pa so z glasbo popestrili učenci krajevnne glasbene šole. Na avstrijskem Koroškem smo vezi spletli ob pomoči pesnika, pisatelja in literarnega znanstvenika Petra Svetine, sicer zaposlenega na Univerzi v Celovcu, ter se v zadnjih letih uspešno povezovali z dvojjezičnimi šolami v Celovcu in Borovljah ter Klubom slovenskih študentk in študentov na Koroškem.

Drugo polovico enajste sezone je projekt, vse od razglasitve sredi marca 2020, zaustavila pandemija. Vsi načrtovani dogodki do sredine junija so bili odpovedani, naše delovanje pa je bilo zaradi ukrepov močno zaznamovano še vse do leta 2022.

Promocija. Željo in potrebo po enotnem promocijskem materialu, ki sta se kazali vse od začetkov projekta, smo začeli uresničevati šele v letu 2012, ko je bil Maribor Evropska prestolnica kulture. Vse od takrat z izbranim oblikovalcem skrbimo za enovito promocijsko podobo ter posledično za prepoznavnost projekta v številnih slovenskih krajih. Če podoba drevesa od 2012 ostaja stal-

nica naših promocijskih materialov, pa za svežino vsako sezono poskrbimo z barvnimi variacijami, s katerimi nakazujemo, da je vsak cikel drugačen, bodisi z novimi sodelovanji, nove, druge in drugačne so zgodbe, pa tudi skupina pripovedovalcev se kot živ organizem vedno znova preoblikuje. Čeprav v svojem bistvu ostajajo koncept, cilji in namen projekta enaki, se vendarle iz cikla v cikel vse spreminja in raste.

Plakat za pravljичni večer v Celovcu

Usposabljanja. Projekt *Pravljlični večeri za odrasle* predstavlja strokovno usposabljanje na področju pripovedovanja. V projekt vstopajo knjižnice v želji povezovanja, sodelovanja in strokovne rasti na polju umetnosti pripovedovane besede, s katero se knjižničarji in knjižnice na tak ali drugačen način redno srečujejo.

Maja 2017 smo v Mariboru organizirali prvo usposabljanje za pripovedovalsko ekipo projekta Pravljični večeri za odrasle, vse odtlej pa ta potekajo v okviru dvodnevne zaključnega srečanja ob koncu vsake sezone. Na izobraževanjih se pripovedovalci seznanjajo s praktičnimi orodji, kako se pripraviti na verodostojno, sproščeno in doživeto

Pripovedovalka Agica Kovše,
Mariborska knjižnica, 2019
Foto: Marko Bezenšek

Pripovedovalke v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota, 2022
Foto: Matej Končan

pripovedovanje z uporabo različnih glasovnih, govornih in nenazadnje tehnik sproščanja in zbranosti. Veščine in znanja, ki jih pripovedovalci že imajo in jih uporabljajo na vseh področjih dela in s starostno raznolikimi skupinami uporabnikov, na usposabljanjih dodatno nadgrajujejo in nove izkušnje uspešno implementirajo v svoje delo.

Hkrati pa med pripovedovalci v skupini poteka konstantno neformalno predajanje, sprejemanje in poglobljanje znanja, ki teče v neke vrste krogotoku, tako med njimi samimi kot tudi v odnosu do publike. Gre za prenos veščin pripovedovanja z zgledom in posnemanjem, obenem s preizpraševanjem lastnih tehnik, pristopov in interpretacije, s ciljem zgodbo podati naprej tako, da za poslušalca ustvariš prepričljiv vzporeden svet. Po drugi strani pa tudi publika s svojo odzivnostjo ali umanjkanjem le-te sooblikuje in vpliva na tok pripovedovalčevega pripovedovanja, interpretacije, nemalokrat celo improvizacije. Posamezna pripoved v sezoni tako nikoli ni in niti ne more biti enaka, ukalupljena ali predvidljiva, saj se pripovedovalec v želji po dobri izvedbi nenehno prilagaja tako vsem predhodno prejetim impulzom kot tudi raznovrstnemu občinstvu.

Za konec. Projekt *Pravljčni večeri za odrasle*, ki smo ga pred več kot desetletjem zasnovali v okviru osrednjih območnih knjižnic in se je do danes razmahnil v sodelovanje več kot dvajsetih ustanov, ne le v slovenskem prostoru, temveč tudi zunaj meja naše države, je eden izmed uveljavljenih blagovnih znamk Mariborske knjižnice.

V strokovni in organizacijski koordinaciji Mariborske knjižnice je projekt uspel posamezne splošne knjižnice povezati na področju pripovedovanja odraslim. Skupaj širimo strokovno znanje na polju umetnosti pripovedovanja, povezujemo pravljničarje, jim omogočamo širši in bogatejši pripovedovalski prostor ter se tako trudimo izboljšati status knjižničarja-pripovedovalca. Med publiko ozaveščamo pomen umetnosti pripovedane besede, skrbimo za ohranjanje ljudskega izročila in nesnovne kulturne dediščine, širimo literarna obzorja in poslušalce seznanjamo s kakovostnimi domačimi in tujimi avtorji, med zamejskimi rojaki ohranjamo zven slovenskega jezika in nenazadnje krepimo prijateljske stike in dobre odnose med knjižnicami, pravljničarji, zvestimi poslušalci ter vsemi ostalimi, ki v projekt vstopajo in ga sooblikujejo že petnajst let.

■ LEA HEDL